

obraznog normiranja načina njihova rješavanja, s druge. U tome smislu, ova knjiga ne donosi nam samo nove uvide, nego nam postavlja i nove obveze.

Ivana Zagorac

Marija Geiger Zeman i Zdenko Zeman
UVOD U SOCIOLOGIJU
(ODRŽIVIH) ZAJEDNICA.
Centar za istraživanje integralne održivosti i održivog razvoja, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2010., 209 str.

Formalno, publikacija koju prikazujemo obuhvaća dvjestotinjak stranica podijeljenih, osim uvoda, literature, sažetka i bilješke o autorima, na osam poglavlja (s pripadajućim potpoglavljima) – i to: *Zajednica – ideja s dugom poviješću, Ideja zajednice u sociologiji, Lokalna zajednica u doba globalizacije, Lokalna zajednica i integralni održivi razvoj, Lokalna kultura – četvrti stup održivosti, Lokalna zajednica i rizik, Rod i lokalna održivost, te Zajednica – nove perspektive i poticaji sociološkoj imaginaciji*. Sadržajno, knjigu o kojoj je riječ možemo smatrati u mnogome pionirskim djelom u našoj novijoj okolišnoj literaturi, posebice zbog toga što je možemo čitati kao zapis multidimenzionalnog istraživanja, koje istovremeno temeljito opisuje sociološku problematiku vezanu uz problem zajednice, i to kao platformu za sagledavanje problema zajednice u kontekstu očuvanja regionalnih, bioloških i kulturnih specifičnosti lokalnih kultura, dok s druge strane prikazuje mogući pogled na brojne probleme izrazito važnog problema – održivog življenja ljudi. Nažalost, ovaj se

prikaz mora zadovoljiti samo temeljnim ocrtavanjem sadržaja djela. Istaknut ćemo stoga samo dva aspekta: prvo, ocrtat ćemo ukratko sadržaj knjige, iz čega je moguće nazrijeti dosege istraživanja prezentiranih u ovoj knjizi, i drugo, pokušat ćemo prikazati važnost ove publikacije sagledano u svjetlu interdisciplinarnih okolišnih istraživanja.

Potrebno je prije samog prikaza sadržaja knjige, i to kao ocrtavanje platforme na kojoj autori grade svoje poglede prezentirane u knjizi; riječ je o tri međusobno isprepletene pozicije: sociološkom pogledu u temu, što zasigurno određuje pristup, kulturno-historiografskom uvidu u problematiku (post)moderne, i treće, okolišnoj perspektivi. Na temelju toga možemo kazati da su u ovoj knjizi prezentirane na jednom mjestu brojne teme i problemski sklopovi, tako primjerice autori kreću od historiografskog prikaza pojma zajednice naglašavajući promjene sadržaja koje su tom pojmu pripisivane. Nadalje vrijedi spomenuti vrijednost sociološkog pristupa temi zajednice kojim se nastoji dati odgovor na pitanje: *što je to zajednica?* Kao odgovor na to pitanje autori vješto donose brojne izvatke i analize problematike pojma zajednice u svjetskoj literaturi. Ovdje vrijedi istaknuti koncept rasta od dihotomijskih tipologija – dakle onih koje zajednicu vide u optici dualizma tako svojstvenoj teorijama moderne uglavljenima i u korijenima industrijskog društva – do simboličkih konstrukcija zajednice u kojima se oslikavaju koncepti pripadanja, zajedništva i samotransformiranja. Kada je u pitanju rasprava o problemu zajednice, uvijek treba, kako poručuju autori, imati na pameti dvije stvari: zajednica istovremeno *uključuje i isključuje*, i drugo, ona

dotiče najintimniju problematiku ljudskog bića, ili riječima autorâ: zajednica „izražava onu najintimniju bit svakog mogućeg pripadanja, neovisno o kontekstima u kojima se ostvaruje. Upravo je to čini tako dragocjenom i, istodobno tako podložnom najrazličitijim interpretacijama,, (str. 19).

Kada je riječ o prikazu interpretacije problema zajednice u sociološkim teorijama, vrijedi kazati da autori pridaju posebnu pažnju prikazu postmodernističkog shvaćanja zajednice. Vrijedi napomenuti da postmoderni shvaćanje zajednice – osobito kada je riječ o razlici globalnog i lokalnog – ne ide linijom globalističkih interpretacija *bez*-značaja koncepta zajednice, nego radije pokušava oblikovati shvaćanje zajednice kao prostora i kao percepcije pripadanja u različitim razinama ljudskog postojanja. Upravo ovo potonje otvara pogled u preostali dio knjige, kojeg ukratko možemo prikazati u horizontu rasprave o okolišu. U tom sklopu problema autori iscrpno prikazuju niz povezanih tema, primjerice održivog razvoja, integralnosti življenja, kao i mogućnosti stvaranja održive zajednice kao poželjnog oblika življenja suvremenog čovjeka.

Sljedeći važan sklop problema ocrtanih u ovoj publikaciji su: lokalna kultura, promjene *lokalnog* kroz modernitet, razvoj potencijala lokalne kulture, identitet i okoliš, itd. I ovako tek naznačeni niz dovoljno govori i pritisku na lokalno, posebice s gledišta prekomjerne potrošnje resursa i, ponekad i nasilnog, preoblikovanja identiteta. Posebno važan dio knjige, po našem sudu središnji njen moment, je krucijalno razlikovanje koncepta „održivog razvoja,, i „integralne održivosti,,. Na način distingviranja ovog dvoga, a u

smjeru interpretacije problematike i elaboriranja argumentacije o nedostatnosti koncepta „održivog razvoja,, autori napuštaju čisto ekonomsku platformu rasprave problema, dakle onu koja problematiku brige za život, najšire govoreći, promatra s gledišta čovjekovih proizvodnih mogućnosti i hiperfabriciranih potreba, i kreću u smjeru ocrtavanja platforme „integralne održivosti,, koja uključuje sve dimenzije ljudskog života, kako onu socijalnu i ekonomsku, tako i okolišnu, u brigu za život ljudi, i to „život,, shvaćen kroz optiku zajednice i lokalnosti kulture istovremeno. Tako, kako slikovito sugeriraju autori, *tronožac održivosti* (ekonomija – društvo – okoliš) dobiva još jedno uporište – lokalnu kulturu. Važna poruka ovog gledanja je da briga svakog čovjeka za vlastito ljudsko življenje leži u brizi za zajednicu i to zajednicu shvaćenu kao nerazdruživi spoj lokalnog, okolišnog i prema životu obazrivog proizvodnog djelovanja. Vrijedi također napomenuti da ovdje – posebice u kontekstu mogućeg privrednog razvoja ruralnih krajeva – autori imaju pred očima i obvezujuće dokumente kao što su *Agenda 21* i *Alborška povelja*, što raspravi o zajednici daje i dimenziju političke primjenjivosti.

Vrijedi istaknuti još jedan važan sklop problema koji izrasta na pokušaju integralnog prikaza problematike lokalne kulture u globalno/globalistički shvaćenom životu čovjeka. Riječ je o problemu rizika, kojeg autori temeljito oslikavaju posebno imajući pred očima koncept ekonomske moći i nezaustavljivog rasta potreba ljudi. Upravo s tih vidika autori u raspravu uvode nezaobilaznu temu rizika, koju prikazuju, oslanjajući se na uvide Urlicha Becka, ponajprije kroz obrasce destruktiv-

nog odnosa prema okolišu. Vrijedan dio ove rasprave svakako je dan u raščlanjenju problematike roda u kojoj se kroz ekofeminističku perspektivu nastoji ocrtati imperativ promjene pogleda na lokalnu zajednicu, ne više kao nešto „slabije,, nego kao ono o čijem očuvanju ovisi poboljšanje života ljudi.

Na kraju pitanje: zašto nam se ova knjiga čini iznimno važnom? Tomu je tako iz najmanje tri razloga: *prvo*, središnja tema ove knjige je održivost lokalne zajednice, što uz tematiku bioregionalizma zasigurno otvara nova područja u istraživanju problematike zaštite okoliša, a ta je tema integralni dio bioetičkih rasprava, dakle rekli bismo – govori o poznatom na svjež i inovativan način. *Drugo*, sam pristup prikazu tematike u knjizi odlikuje se, osim interdisciplinarnim i integrativnim pristupom, i usmjerenošću na konkretne probleme čovjeka, one probleme koji dotiču samu srž života. I *treće*, ova knjiga rječito svjedoči o potrebi stvaranja novih pogleda na svijet, onih u kojima će tehnološka arogancija biti zamijenjena obazrivošću, a nesmiljena potrošnja poradi besmislene ugone, poštivanjem svih oblika života u međusobnoj isprepletenosti „prirodnog,, i „kulturnog,,.

Ukoliko potaknuti načinom života suvremenog čovjeka, nastoji postaviti pitanje *kako možemo smanjiti uništavajuće učinke koje proizvodimo kako prema sami samima, tako i prema životu*, ova nam knjiga može ponuditi razrađene koncepte obazrivosti i održivosti kao putokaz za smislenije življenje.

Tomislav Krznar

JAHREBUCH ÖKOLOGIE 2011
Hirzel Verlag, Stuttgart, 2010., 248 str.

Godišnjak ekologije 2011. posvećen je pitanju klime a nosi naslov „Klima manipulatori. Hoće li nas spasiti politika ili geoinženjering“?

Cilj ovoga *Godišnjaka* je pridonijeti „bržnom kritičkom kartiranju u raspravi pro et contra o geoinženjeringu“ (*Klimamanipulation; Climate Geoengineering*). Glavna tema (manipulatori klimom – *Klima-manipulateure*) strukturirana je u tri dijela: „Manipulacija klimom“, „Klimatska politika“ i „Perspektive i inovacije“.

Prikazat ćemo samo nekoliko priloga.

1.

U prvom dijelu (*Manipulacija klimom*) *Godišnjaka* pišu: *Patrick Eickemeier & Hans Joachim Schellnhuber* (Prijeteci elementi / *Kippelemente – Proceedings* - Ahilova peta u klimatskom sistemu), *Konrad Ott* (Kartiranje argumenata za geoinženjering), *Paul J. Crutzen* (Ohlađivanje Zemlje pomoću sulfatnih injekcija u stratosferu), *Wera Leujak, Harald Ginzky, Jens Arle & Ulrich Claussen* (Ohlađivanje Zemlje pomoću stanjivanja leda oceana), *Steve Rayner* (Upravljanje geoinženjeringom – Reguliranje manipulacije klimom), *Michael Hauhs & Holger Lange* (Modeli geoinženjeringa – teoretske osnove).

Eickmeier i Schellnhuber ističu potrebu za istraživanjima najvažnijih sastavnica klime kako bi se moglo, primjenom različitih modela barem upozoriti na moguće klimatske promjene. Klimatske promjene se ubuduće ne moraju postupno i ujednačeno odvijati, jer i najmanja ometanja u procesu klimatskog sustava Zemlje mogu imati velike utjecaje na čovjeka i prirodu.